

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного і європейського права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор науково-педагогічної роботи
Пантелеймонов А. В.

сергій 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Право міжнародної відповідальності

рівень вищої освіти **другий (магістерський)**

галузь знань **29 Міжнародні відносини**

спеціальність **293 Міжнародне право**

освітня програма **Міжнародне право**

спеціалізація

вид дисципліни **обов'язкова**

факультет **юридичний**

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

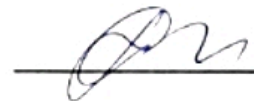
«31» серпня 2020 року, протокол №11

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Сироїд Т. Л., завідувач кафедри міжнародного і європейського права ХНУ імені В. Н. Каразіна, доктор юридичних наук, професор

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного і європейського права

Протокол від «27» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри міжнародного і європейського права

 (Т. Л. Сироїд)

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2020 року № 11

Голова науково-методичної комісії юридичного факультету

 (І. А. Пахомова)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Право міжнародної відповідальності» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки магістра галузі знань 29 Міжнародні відносини, спеціальності 293 Міжнародне право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – опанування певним інструментарієм галузі права міжнародної відповідальності, вивчення його сутності, особливостей, суб'єктного складу; вивчення основних концептуальних положень відповідальності держав за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини; питань кодифікації міжнародної відповідальності суб'єктів. Принциповими є питання підстав міжнародної відповідальності держав, кваліфікації діянь як міжнародно-правових; склад міжнародних правопорушень, їх види.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- вивчення поняття, видів, форм, підстав відповідальності суб'єктів міжнародного права;
- вивчення поняття міжнародного правопорушення, міжнародного делікту, міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру;
- визначення особливостей відповідальності держав у міжнародному праві; підстав відповідальності держав за поведінку органів, осіб, установ; особливості відповідальності міжнародних міждержавних організацій; підстави відповідальності фізичних осіб у міжнародному праві;
- аналіз компетенції і процедури розгляду справ міжнародними судовими органами, зокрема: Міжнародним Судом ООН щодо розгляду спорів держав, Міжнародним арбітражем, Міжнародним трибуналом з морського права, Судом ЄС, Європейським судом з прав людини, міжнародними органами кримінальної юрисдикції (трибунали і суди ad hoc);
- аналіз обставин, що звільняють від відповідальності та обставин, що виключають виникнення відповідальності;
- приділення уваги сутності колективних санкцій, порядку їх застосування; порядку прийняття рішень щодо застосування санкцій від імені ООН, види санкцій;
- оволодіння навичками роботи з міжнародно-правовими актами, що передбачають відповідальність суб'єктів міжнародного права;
- здатність кваліфіковано застосовувати міжнародно-правові акти у різних сферах юридичної діяльності;
- здатність кваліфіковано тлумачити міжнародно-правові акти та давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації з міжнародно-правових питань;
- здатність брати участь у міжнародних переговорах та роботі міжнародних міждержавних і неурядових організацій, приймати обґрунтовані та ефективні управлінські рішення;
- уміння застосовувати набуті знання, вміння й навички у сфері міжнародного права на практиці, здатність розробляти проекти міжнародно-правових актів нормативного та індивідуального характеру.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Предметом вивчення навчальної дисципліни є міжнародно-правові відносини у сфері реалізації відповідальності суб'єктів міжнародного права	
Програма навчальної дисципліни складається з однієї частини в якій розглядаються поняття, предмет, сутність права міжнародної відповідальності, суб'єктний склад; міжнародно-протиправні діяння; підстави, види, форми відповідальності у міжнародному праві; зміст міжнародної відповідальності; застосування примусу в міжнародному праві; тенденції розвитку інституту міжнародної відповідальності	
Нормативна / за вибором Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
5-й	5-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
72 год.	110 год.
Індивідуальні завдання	
1 шт.	
Контрольна робота	
1 шт.	
Форма контролю	
екзамен	

1.6. Заплановані результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студент знає поняття, види, форми, підстави відповідальності суб'єктів міжнародного права; поняття міжнародного правопорушення, міжнародного делікту, міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру; особливості відповідальності держав у міжнародному праві; підстави відповідальності держав за поведінку органів, осіб, установ; особливості відповідальності міжнародних міждержавних організацій; підстави відповідальності фізичних осіб у міжнародному праві; компетенцію Міжнародного Суду ООН щодо розгляду спорів держав, Міжнародного арбітражу, Міжнародного трибуналу з морського права, Суду ЄС, Європейського суду з прав людини, міжнародних органів кримінальної юрисдикції (трибунали і суди ad hoc); процедуру розгляду справ міжнародними судовими органами; обставини, що звільняють від відповідальності; обставини, що виключають виникнення відповідальності; сутність колективних санкцій, порядок їх застосування; порядок прийняття рішень щодо застосування санкцій від імені ООН, види санкцій.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема № 1. Міжнародно-правова відповідальність: етапи становлення та розвитку

Юридична відповідальність. Поняття юридичної відповідальності, основні ознаки. *Основні концепції юридичної відповідальності.* Концепція міжнародно-правової відповідальності. Поняття права міжнародної відповідальності, принципи. Особливості права міжнародної відповідальності. Юридичні і фактичні обставини міжнародної відповідальності. Етапи становлення права міжнародної відповідальності. Стародавній світ. Середні віки (VI-XVI ст.). Класичне міжнародне право. Зародження (XVI- XVIII ст.). Розвиток (1739-1919 ст.). Доктрина. Перехід від класичного до сучасного міжнародного права (1919-1946 рр.). Сучасне міжнародне право. Кодифікація права міжнародної відповідальності. Доктринальна кодифікація. Офіційна кодифікація.

Тема № 2. Міжнародно-протиправне діяння

Поняття міжнародно-протиправного діяння. Елементи міжнародно-протиправного діяння. Визначення порушення міжнародного зобов'язання суб'єкта. Кваліфікація поведінки суб'єктів-правопорушників.

Тема 3. Міжнародне правопорушення: поняття, види, склад

Міжнародні правопорушення держав: поняття, види. Склад міжнародного правопорушення: значення елементу вини і причинного зв'язку.

Тема № 4 Міжнародні злочини. Концепція злочину держави в доктрині міжнародного права та міжнародній практиці

Міжнародні злочини. Концепція «злочини держави» в доктрині міжнародного права. Концепція «злочин держави» у міжнародній практиці. Концепція «злочини держави» Комісії міжнародного права ООН. Статті щодо серйозних порушеннях зобов'язань, що витікають з імперативних норм міжнародного права.

Тема № 5. Відповідальність держав у міжнародному праві

Поняття, підстави відповідальності держав у міжнародному праві. Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння. Елементи міжнародно-протиправного діяння держави. Відповідальність держав у зв'язку з діянням іншої держави. Серйозні порушення зобов'язань, що витікають з імперативних норм загального міжнародного права. Визначення порушення міжнародного зобов'язання держави у сфері захисту прав людини. Елементи міжнародно-протиправного діяння держав щодо порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини.

Тема № 6 Відповідальності міжнародних міждержавних організацій.

Міжнародні правопорушення, що скоюються міжнародними організаціями. Міжнародні делікти. Види і форми відповідальності міжнародних міждержавних організацій. Внутрішня судова процедура міжнародних організацій. Підстави відповідальності міжнародних неурядових організацій.

Тема № 7. Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві

Підстави, особливості відповідальності фізичних осіб у міжнародному праві. Міжнародні договори, що передбачають індивідуальну відповідальність фізичних осіб. Принципи відповідальності фізичних осіб у міжнародному праві. Процедура притягнення до відповідальності фізичних осіб. Юрисдикція міжнародних судових органів щодо притягнення до відповідальності фізичних осіб.

Тема 8. Зміст міжнародної відповідальності

Загальні принципи. Юридичні наслідки міжнародно-протиправного діяння. Збереження зобов'язання щодо виконання. Припинення і не повторення протиправного діяння. Відшкодування. Недопустимість посилання на внутрішнє право і правила

міжнародної організації. Об'єм міжнародних зобов'язань, встановлених нормами про зміст відповідальності.

Відшкодування шкоди. Види і форми відшкодування.

Обставини, що виключають міжнародно-правову відповідальність. Концепція обставин, що виключають міжнародну протиправність. Згода. Самооборона. Контрзаходи. Форс-мажор. Стихийне лихо. Стан крайньої необхідності. Дотримання імперативних норм. Наслідки посилання на обставини, які виключають протиправність.

Тема 9. Заклик до міжнародної відповідальності

Заклик до відповідальності. Поняття потерпілого. Міжнародно-правове оформлення заклику до відповідальності держав за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини. Допустимість вимог. Утрата права заклику до відповідальності. Множинність потерпілих. Множинність осіб, які несуть відповідальність. Заклик до відповідальності держав за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини іншими суб'єктами.

Тема № 10. Застосування примусу в міжнародному праві. Контрзаходи і санкції як засоби реалізації міжнародної відповідальності держав

Проблема примусу в міжнародному праві. Контрзаходи: мета і умови застосування. Зобов'язання, які не зачіпаються контрзаходами. Пропорційність контрзаходів. Умови застосування контрзаходів. Припинення контрзаходів. Заходи, що застосовуються державами, які не є потерпілими. Санкційні міжнародно-правові норми і санкційні міжнародно-правові відносини. Адресати міжнародних санкцій. Діяльність Омбудсмена в рамках санкційних режимів ООН. Здійснення режиму міжнародних санкцій і внутрішньодержавний рівень. Припинення застосування міжнародних санкцій.

Тема 11. Проблеми ефективності реалізації міжнародної відповідальності. Тенденції розвитку інституту міжнародної відповідальності

Постановка питання про ефективність реалізації міжнародної відповідальності. Проблемні аспекти застосування міжнародних санкцій ООН. Шляхи підвищення ефективності міжнародних санкцій ООН. Тенденція розвитку інституту міжнародної відповідальності.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с/з	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Міжнародно-правова відповідальність: етапи становлення та розвитку.	10	4	2	-	-	4	10	-	-	-	-	10
Тема 2. Міжнародно-протиправне діяння.	8	2	2	-	-	4	8	2	-	-	-	6
Тема 3. Міжнародне правопорушення: поняття, види, склад.	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Міжнародні злочини. Концепція	12	4	2	-	-	6	12	-	-	-	-	12

злочину держави в доктрині міжнародного права та міжнародній практиці.												
Тема 5. Відповідальність держав у міжнародному праві.	12	4	2	-	-	6	12	2	2	-	-	8
Тема 6 Відповідальність міжнародних міждержавних організацій.	10	2	-	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 7. Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві.	12	4	2	-	-	6	12	2	2	-	-	8
Тема 8. Зміст міжнародної відповідальності.	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 9. Заклик до міжнародної відповідальності.	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 10. Застосування примусу в міжнародному праві. Контрзаходи і санкції як засоби реалізації міжнародної відповідальності держав.	12	4	-	-	-	8	14	2	-	-	-	12
Тема 11. Проблеми ефективності реалізації міжнародної відповідальності. Тенденції розвитку інституту міжнародної відповідальності.	10	2	-	-	-	8	8	-	-	-	-	8
Усього годин:	120	32	16	-	-	72	120	8	4	-	-	108

4. Теми семінарських занять (денна форма навчання)

№ з\п	Назва теми	Кількість годин д.ф./з.ф.
1.	Міжнародно-правова відповідальність: етапи становлення та розвитку	2/-
2	Міжнародно-протиправне діяння	2/-
3.	Міжнародне правопорушення: поняття, види, склад	2/-
4.	Міжнародні злочини. Концепція злочину держави в доктрині міжнародного права та міжнародній практиці	2/-
5.	Відповідальність держав у міжнародному праві	2/2
6.	Відповідальність міжнародних міждержавних організацій	-/-
7.	Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві	2/2
8.	Зміст міжнародної відповідальності	2/-
9.	Заклик до міжнародної відповідальності	2/-
10.	Застосування примусу в міжнародному праві. Контрзаходи і санкції як засоби реалізації міжнародної відповідальності держав	-/-

11.	Проблеми ефективності реалізації міжнародної відповідальності. Тенденції розвитку інституту міжнародної відповідальності	-/-
	Всього:	16/4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин д.ф./з.ф.
1	Тема: Міжнародно-правова відповідальність: етапи становлення та розвитку <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, з положеннями міжнародних угод, що передбачають відповідальність суб'єктів МП. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	4/10
2	Тема: Міжнародно-протиправне діяння <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	4/6
3	Тема: Міжнародне правопорушення: поняття, види, склад <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	6/10
4	Тема: Міжнародні злочини. Концепція злочину держави в доктрині міжнародного права та міжнародній практиці <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, з текстами міжнародних договорів, що передбачають відповідальність за скоєння злочинів, установчих актів міжнародних органів кримінальної юрисдикції тощо. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	6/12
5	Тема: Відповідальність держав у міжнародному праві <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, з Проектом статей щодо відповідальності держав 2001 р. текстами міжнародних договорів, що передбачають відповідальність суб'єктів міжнародного права. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	6/8
6	Тема: Відповідальність міжнародних міждержавних <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	8/10
7	Тема: Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	6/8
8	Тема: Зміст міжнародної відповідальності <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	8/12
9	Тема: Заклик до міжнародної відповідальності <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	8/12
10	Тема: Застосування примусу в міжнародному праві. Контрзаходи і санкції як засоби реалізації міжнародної відповідальності держав <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести	8/12
11	Тема: Проблеми ефективності реалізації міжнародної відповідальності. Тенденції розвитку інституту міжнародної відповідальності <i>Завдання:</i> ознайомитися з лекційним матеріалом, підготувати відповіді	8/8

	на контрольні запитання, відповіді на тести	
	Разом :	72/108

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання розвивають можливості самостійної роботи і сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Види індивідуальних завдань з навчальної дисципліни (реферати, контрольні роботи, що виконуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, курсові, дипломні роботи тощо) визначаються навчальним планом. Індивідуальні завдання полягають у підготовці реферату за визначеною, або обраною студентом за допомогою викладача, темою та інших видів робіт, які затверджуються кафедрою. Терміни видачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються програмою навчальної дисципліни.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт комплексної тематики кількома особами.

6.1. Теми індивідуальних завдань

- Відповідальність у міжнародному праві: проблеми кодифікації і прогресивного розвитку норм і принципів міжнародно-правової відповідальності.
- Відповідальність міжнародних міжурядових організацій.
- Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві.
- Відповідальність міжнародних недержавних організацій.
- Гуманітарні санкції ООН.
- Діяльність Спеціального Радника Генерального Секретаря ООН з питання відповідальності за захист.
- Діяльність Спеціального Радника Генерального Секретаря ООН з попередження геноциду.
- Застосування ООН міжнародних санкцій як форми реалізації міжнародної відповідальності за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини.
- Проблеми ефективності реалізації міжнародної відповідальності держав за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини.
- Тенденції розвитку інституту міжнародної відповідальності держав за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини.
- Правопорушення в міжнародному праві.
- Підстави, види і форми відповідальності держав у міжнародному праві.
- Транснаціональні корпорації як суб'єкти відповідальності у міжнародному праві.
- Концепція «злочин держави» у доктрині міжнародного права і міжнародній практиці.
- Міжнародно-правові підстави втручання у внутрішні справи держав з питань, які відносять до захисту прав людини.
- Міжнародно-правове зобов'язання держав поважати права людини: основні елементи змісту і межі.
- Міжнародні правопорушення.
- Міжнародні делікти.
- Міжнародні злочини.
- Міжнародно-правова відповідальність: поняття, ознаки, види.
- Міжнародно-правова протидія тероризму.
- Міжнародно-правова відповідальність за злочин геноциду.

23. Практика міжнародного суду ООН з питання відшкодування шкоди спричинених наслідком міжнародно-протиправного діянь держав.
24. Підстави, порядок застосування санкцій у міжнародному праві.
25. Юрисдикція Міжнародного суду ООН.
26. Міжнародні органи кримінальної юрисдикції.
27. Форми відшкодування шкоди в міжнародному праві.
28. Індивідуальні санкції.
29. Колективні санкції.
30. Підстави застосування санкцій в міжнародному праві, роль Ради Безпеки ООН.
31. Примус у міжнародному праві.
32. Санкції міжнародних організацій.
33. Підстави звільнення від відповідальності в міжнародному праві.
34. Абсолютна відповідальність у міжнародному праві.

7. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (розділу, теми). З цієї метою в навчальних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль – проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечувальною дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль – проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи. Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни,

встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку або семестрового екзамену з конкретної навчальної дисципліни. Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Семестровий залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також виконаних ними певних робіт на семінарських заняттях. Семестровий залік не передбачає обов'язкової присутності студентів за умови виконання ними всіх видів робіт, передбачених навчальним планом за семестр.

Семестровий екзамен – форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Екзамени складають за екзаменаційними білетами, затвердженими кафедрою. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом екзаменаційних питань, зразком екзаменаційного білету на початку вивчення навчальної дисципліни.

Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни (практики) та балів, набраних при складанні семестрового екзамену.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

7.1. Питання для підготовки до складання поточного та підсумкового контролю

1. Основні концепції юридичної відповідальності.
2. Концепція міжнародно-правової відповідальності.
3. Поняття права міжнародної відповідальності, принципи.
4. Особливості права міжнародної відповідальності.
5. Юридичні і фактичні обставини міжнародної відповідальності.
6. Етапи становлення права міжнародної відповідальності.
7. Сучасне міжнародне право про міжнародну відповідальність.
8. Кодифікація міжнародної відповідальності.
9. Доктринальна кодифікація міжнародної відповідальності.
10. Офіційна кодифікація міжнародної відповідальності.
11. Поняття міжнародно-протиправного діяння.
12. Елементи міжнародно-протиправного діяння держав щодо порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини.
13. Кваліфікація поведінки держав.
14. Визначення порушення міжнародного зобов'язання держави у сфері захисту прав людини.
15. Міжнародні правопорушення держав: поняття, види.
16. Склад міжнародного правопорушення держав: значення елементу вини і причинного зв'язку.
17. Міжнародні злочини.
18. Концепція «злочини держави» в доктрині міжнародного права. Концепція «злочин держави» у міжнародній практиці.
19. Концепція «злочини держави» Комісії міжнародного права ООН.
20. Статті щодо серйозних порушеннях зобов'язань, що витікають з імперативних норм міжнародного права.
21. Поняття, підстави відповідальності держав у міжнародному праві.

22. Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння.
23. Відповідальність держав за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
24. Елементи міжнародно-протиправного діяння держави.
25. Міжнародні правопорушення: поняття, сутність.
26. Відповідальність держав у зв'язку з діянням іншої держави.
27. Відповідальність за надання допомоги або сприяння в скоєнні міжнародно-протиправного діяння.
28. Відповідальність за керівництво і контроль, які здійснюються стосовно скоєння міжнародно-протиправного діяння.
29. Відповідальність за примушення іншого суб'єкта до скоєння міжнародно-протиправного діяння.
30. Злочини проти миру і безпеки людства.
31. Злочини проти людяності.
32. Воєнні злочини.
33. Серйозні порушення зобов'язань, що витікають з імперативних норм загального міжнародного права.
34. Міжнародний суд ООН.
35. Міжнародний трибунал з морського права.
36. Міжнародне несудове урегулювання міжнародних спорів.
37. Міжнародна арбітражна процедура.
38. Підстави відповідальності міжнародних міждержавних організацій.
39. Міжнародні правопорушення, що скоюються міжнародними організаціями.
40. Міжнародні делікти.
41. Види і форми відповідальності міжнародних міждержавних організацій.
42. Внутрішня судова процедура міжнародних організацій.
43. Підстави відповідальності міжнародних неурядових організацій.
44. Підстави, особливості відповідальності фізичних осіб у міжнародному праві.
45. Порядок притягнення до відповідальності фізичних осіб.
46. Категорія «посадові особи» як суб'єкти відповідальності у міжнародному праві.
47. Відповідальність фізичних осіб за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
48. Компетенція міжнародних органів кримінальної юрисдикції щодо притягнення до відповідальності фізичних осіб.
49. Міжнародні договори, що передбачають індивідуальну відповідальність фізичних осіб.
50. Принципи відповідальності фізичних осіб у міжнародному праві.
51. Процедура притягнення до відповідальності фізичних осіб.
52. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду.
53. Юридичні наслідки міжнародно-протиправного діяння.
54. Припинення і неповторення протиправного діяння.
55. Недопустимість посилання на внутрішнє право і правила міжнародної організації.
56. Об'єм міжнародних зобов'язань, встановлених нормами про зміст відповідальності.
57. Підстави відшкодування шкоди у міжнародному праві.
58. Форми відшкодування шкоди.
59. Обставини, що виключають міжнародно-правову відповідальність.
60. Концепція обставин, що виключають міжнародну протиправність.
61. Наслідки посилання на обставини, які виключають протиправність.
62. Заклик до відповідальності.
63. Статус потерпілого у міжнародному праві.

64. Міжнародно-правове оформлення заклику до відповідальності держав за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини.
65. Утрата права заклику до відповідальності.
66. Множинність потерпілих.
67. Множинність осіб, які несуть відповідальність.
68. Заклик до відповідальності держав за порушення зобов'язань у сфері захисту прав людини іншими суб'єктами.
69. Проблема примусу в міжнародному праві.
70. Контрзаходи: мета і умови застосування.
71. Зобов'язання, які не зачіпаються контрзаходами.
72. Пропорційність контрзаходів.
73. Умови застосування контрзаходів.
74. Припинення контрзаходів.
75. Заходи, що застосовуються державами, які не є потерпілими.
76. Санкційні міжнародно-правові норми і санкційні міжнародно-правові відносини.
77. Поняття, види санкцій у міжнародному праві.
78. Адресати міжнародних санкцій.
79. Діяльність Омбудсмена в рамках санкційних режимів ООН.
80. Здійснення режиму міжнародних санкцій і внутрішньодержавний рівень.
81. Припинення застосування міжнародних санкцій.
82. Постанова питання про ефективність реалізації міжнародної відповідальності.
83. Проблемні аспекти застосування міжнародних санкцій ООН. Шляхи підвищення ефективності міжнародних санкцій ООН.
84. Тенденція розвитку інституту міжнародної відповідальності.
85. Компетенція міжнародних судових органів щодо притягнення до відповідальності суб'єктів міжнародного права.
86. Європейський Союз як суб'єкт відповідальності.
87. Розмежування відповідальності міжнародної міждержавної організацій і держав-членів.
88. Відповідальність органів та інститутів міжнародних міждержавних організацій.
89. Відповідальність посадових осіб міжнародних міждержавних організацій.
90. Злочин тероризму.

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену

Денна (дистанційна) форма навчання

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях – 40.

Відповідь на семінарському занятті – 1-5 балів.

Контрольна робота – 15 балів.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Екзамен (залікова робота)	Сума
				Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивіду- альне завдання	Разом			
T1	T2	T3	T4-11						
Разом – 40				15	5	60	40	100	

T1, T2 ... – теми розділів.

Критерії оцінювання екзамену

Екзамен проводиться у формі письмової роботи, що складається з 40 тестових завдань з тем, передбачених робочою програмою в рамках питань, що виносяться для складання підсумкового контролю. Кожна правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, набраних при складанні семестрового екзамену – 40.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Контрольна робота проводиться у формі письмової роботи, що складається з 30 тестових завдань з тем, передбачених робочою програмою в рамках питань, що виносяться для складання поточного контролю. Кожна правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в 0,5 бал. Максимальна кількість балів, набраних при написанні контрольної роботи – 15.

Критерії оцінювання усної відповіді

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських заняттях в 6-бальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов: студент активно працює протягом усього семінарського заняття; дає повну, правильну, зв'язну, обґрунтовану відповідь на поставлені питання та наводить приклади з доктринальних джерел та посиланням на міжнародно-правові акти та/ національне законодавство держав; відповідь свідчить про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються; правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 балів ставиться за наступних умов: студент активно працює протягом практичного заняття; дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з допомогою викладача чи колег; недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов: студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача; в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівки викладача; відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після напруження пам'яті, відповіді нечіткі; не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов: студент допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача; студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її; викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за таких умов: студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і лише іноді із допомогою викладача виправляє ці помилки; виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Заочна (дистанційна) форма навчання

Загальна кількість балів – 100.

Кількість балів за екзамен – 40.

Кількість балів протягом семестру – 60:

Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях – 30.

Відповідь на семінарському занятті – 1-5 балів (з коефіцієнтом 3).

Контрольна робота – 20 балів.

Індивідуальне завдання – 10 балів.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзамен	Сума
T 5	T7	KP	Індивідуальне завдання	Разом		
Разом: 30		20	10	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Василенко В. А. Ответственность государств за международные правонарушения. – К., 1976.
2. Василенко В. А. Международная ответственность государств за нарушения прав человека. – К., 2000.
3. М.Гнатовський, А.Кориневич, Н.Гендель, О.Поєдинок, В.Лисик, Т.Короткий. Міжнародне гуманітарне право. Навчальний посібник для юристів. Українська Хельсинська Спілка. 2017 р.
4. Гусейнов Л. Г. Международная ответственность государств за нарушения прав человека. – К., 2000.
5. Дяків Т. Тетарчук І. Міжнародне право. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Центр навчальної літератури. 2019 р.
6. Камаровский Л. А. О международном суде. – М.: Зерцало, 2007.
7. Колосов Ю. М. Ответственность государств в международном праве. – М., 1979.
8. Колосов Ю.М. Ответственность государств и индивидов за нарушение норм международного гуманитарного права. // Международное гуманитарное право. Актуальные проблемы. Труды академии управления. – М., – 2000. – С. 59 – 65.
9. Курис П. Международные правонарушения и ответственность государств. – Вильнюс: 1973.
10. Лукашук И.И. Право международной ответственности. – М.: Волтер Клувер, 2004.
11. Мазов В. А. Ответственность в международном праве. – М., 1979.
12. Международное право / Вольфганг Граф Вицтум [и др.; пер. с нем. [В. Бергман, пред., сост.]; [науч. ред. и сост. указ. Т.Ф. Яковлева]. – М.: Инфотропик Медиа, 2011. – 992 с.
13. Міжнародне публічне право: підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.]; за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т.1: Основни теорії. 416 с.

14. Міжнародне публічне право: підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.]; за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т.2: Основні теорії. 624 с.

15. Международное право: учебник / отв. ред. Г. В. Игнатенко, О. И. Тиунов. 6-е изд., перераб. и доп. – М.: НОРМА, 2013. – 752 с.

16. Международное публичное право : учебник / [Л. П. Ануфриев, К. А. Бекашев, Е. Г. Моисеев, В. В. Устинов [и др.]]; ответ. ред. К. А. Бекашев. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Проспект, 2009. – 1008 с.

17. Проект статей щодо відповідальності держав 2001 року. Міжнародне право в документах / За заг. ред. М.В. Буроменського. – Х.: Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2003.

18. Міжнародне право : словник-довідник / [С.М. Перепьолкін, Т.Л. Сироїд, Л.А. Філяніна]; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. – Х.: Юрайт, 2014. – 408 с.

19. Сироїд Т.Л. Міжнародне право: навчальний посібник. – Харків: ХНУВС, 2009.

20. Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право; підручник. 714 с.; Вид-во «Фенікс», Одеса, 2017 р. – 744 с.

21. Тункин Г.И. Теория международного права / Г.И. Тункин; под общей ред. проф. Л. Н. Шестакова. – М.: Зерцало, 2000. – 416 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Міжнародний Суд ООН – <https://www.icj-cij.org/ru>
2. Міжнародний кримінальний суд – <https://www.un.org/ru/law/icc/>
3. Міжнародний морський трибунал – www.itlos.org
4. Європейський суд з прав людини – <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/rus&c>
5. Журнал міжнародного права и міжнародних відносин – <http://evolutio.info/>